

СЫДЫСЧЫГАШ

№ 29
(2892) Июль 22 2008
вторник чыл

1945 чылдың март 1-де үндезилеттинген.
1990 чылдың февраль 1-де катап тургустунган.

Хүнүнүн үнери: 5.25; ажары: 21.46
Хүн дуртунуң узуну: 16.21
Айың үнери: 23.02
Ажары: 10.03

Солун вторник санында үнер.
Садар өртөз дугуржулга өзүгээр.

Сылдыска * * * * *
* * * * * чагалар

АЖЫЛЫ МАКТАЛДЫГ

Эльвира Кызыл-оол-овна Суглай-оол — класстың башкызы, бистерде сан кичээли эртиип турар.

Башкывыстың доостурган өөреникчилери ки өөренип, медаль-биле доозуп турар. Ол чүгүл бисте эвес, өске класстарда база сан кичээлин эртиип турар. Өске өөреникчилер база башкывысты мактаар.

Школада башкывыстың чуруун аскан. Эки ажылы дээш, грант шанын база алган. Доостурган өөреникчизи “Чылдың өөреникчизи” деп конкурска киришкеш, тийлекчи болган.

Шораана СОЯН, 5 “в” класс, Тээли школазы.

ЧАГЫН, СУРГААН, ЧОРУУР

Клазым башкызын Кушкаш Эльвира Евгеньевна дээр. Башкымның кичээлдер тайылбырлаары билдингир болгаш эки. Кижинин билбээн чүүлдерин билдингир кылдыр тайылбырлап бээр, өөреникчилерге эвилен-ээлдек башкы. Ол бисти: “Чурумчуг, хүндүлээчел, ажылгыр, кежээ болунар” — деп чагып-сургап, хостуг үезин бистер-биле кады эртиип турар. Башкы кижини амыдыралда эки орук тыварының айтыкчызы, сүмелекчизи. Ынчангаш мен башкымны хүндүлээр мен.

Чечек ДӨВҮТ, 3 КЛАСС,
Адыр-Кежи школазы.

КАРЖЫ ЭВЕС

Мээң ак ыдым адын Чүрек дээр. Оон хары 2. Мен ыдымны кежээ, хүндүс, дүште чемгерип турар мен. Ыдым бичин улусче халдавас, каржы эвес ыт. Мен ыдымга дыка ынак мен.

Айза ЛЕНОВА, Мугур-Аксы №1 школазының өөреникчизи.

ХӨӨМЕЙИМНИ КАГБАС-ЛА МЕН

Хөөмей — тыва уран чүүлдүң бир онзагай хевирин, тыва чоннуң аас чогаалының ыдыктыг эртинези. Тываның хөөмейжилери боттарының уран талантызы-биле делегей чонун кайгаткан.

2008 чылды — Тывада хөөмей чылы кылдыр чарлаан. Аңаа тураскааткан янзы-бүрү хемчеглер чер-черлерде хөйү-биле болуп турар болгаш амдаа болур. Ол хемчеглеринин бир онзагайы июль 24-29 хүннеринде Кызылга эртер Бүгү - делегейинин 5-ки эртем этномузыкалыг “Хөөмей — Азия төвүнүн чоннарының культуразы-

нын эртинези” деп Хөөмей чылының иштинче кирип турар симпозиум. Бо симпозиумну Культура яамызы база Бүгү - делегейинин “Хөөмей” эртем төвү, Тыва Республикада Юнеско талазы-биле Национал

Комитетинин планы өзүгээр чорудуп турар.

Аңаа делегейинин дыка хөй чурттарындан хөөмейнин мөгейикчилери, шинчилекчилери болгаш күүседикчилери киржир.

ХӨӨМЕЙЖИЛЕР

Дыка-ла үр маргылдааның Тывызынын баажызы — Тыва чурту — Хөөмей чурту. Дыңгылдайлаан хөгжүмчү чурт. Хөөмей чуртун алдаржыткан Хөгжүмчүлөр, хөөмейжилер!

Ийи муң сес чыл —
Ийе харын. — Хөөмей чылы.
Ие кижини бодарааны —
Ийе харын, хөөмейжилер.
Хөөмей чылын алдаржыдаал.
Хөгжүмчүлөр, хөөмейжилер!

Делегейини дескингештин.
Делегейини кайгаткаштын —
Тыва чуртун алдаржыткан.
Тыва чоннуң чоргааралы —
Көрүксенчиг, дыңнаканчыг
Хөгжүмчүлөр, хөөмейжилер!
Дензинмаа ЭЗИР, төөгү башкызы. Каа-Хем суур.

ЭЭЛЧЕГЛИГ ПОХОДТААШКЫН

Каа-Хем суурнуң чанында, хем кыдында, арга-арыг иштинде “Дубинин” аттыг лагерь бар. Маңаа, өске шупту лагерьлер - биле дөмей, республиканың чер-черлеринден уруглар кээп дыштанып, кадыкшылын быжытлап ап турар.

Лагерьге дыштанып келген уруглар хөй санныг ажыктыг чүүлдери биллип ап, янзы-бүрү хемчеглерге кирип, Кызыл хоорайже болгаш лагерь чоогунда черлерже турисчи поход-

тарны кылып турар. Лагерьинин бичин бөлүүнүн “Крутые перцы” деп аттыг 5-ки отрядының бөлүк уруглары чоокта чаа Кызыл хоорайга экскурсиялап келген. Оларны кижизидикчи башкызы Шончалай Хомушку, вожатыйлары Алексей Хертек, Отчугаш Ооржак олар баштап чораан.

Чурукта: Отрядтын уруглары — башкылары-биле хоорайның төп шөлүндө, У. Монгуштуң тырттырган чуруу.

●Төөгүнүн арыннарындан

ХӨГЛҮГ
Чай-2008

1947 чылдың июнь 27-де үнген №20 (87) “Сылдысчыгаштан”

ХӨГЛҮГ ЛАГЕРЬДАЕ

Өөрөдиге чыгы төнүп, экзаменнер болгаш шыгалдалар дооступ турда, школачылар болгаш пионерлер лагерьге турускааш четкипей-не турган. Көктүг, шыктыг чайлаг лагерьлерге дыштаныры — оларның аскынын кежи.

Чадаананың пионер лагери эрткен чылдаазындан каш катап ажыг белек-кеттинген болгаш чүгүл дыштаныкчыларны манап турган. Ынчангаш ол лагерь июнь 11-де ажиттыган. Ында 75 пионерлер дыштанып эгелей берген.

Ол лагерьде уругларның ойнаар шөлү, 2 ойнаар аът, 2 ойнаар самолет болгаш сетки, мячик — оон-даа өске чүүлдөр бар болгаш олар ам дыштаныкчыларның ажыгалдында кирген.

Уруглар орта чедиишкинниг ужурашкан. Одаг ажылып алгаш, оон чырынга чыылган аалчыларга боттарының организастан кылган оюнун көргүскеннер. Дараазында массалыг оюн чүүлдери база-ла улаштыр кылганнар.

Сачи,
Чөөн-Хемчик кожуну.

«Кыйгы» лаборатория 10 харлаан

“КҮЗЕЛДЕР БОТТАНЫР!”

ТР-ниң Культура болгаш информастыг политика яамызының чанында салым-чаяанның инвалид уруглар-биле ажилдап турар “Кыйгы” чогаадыкчы лабораторияның тургустунгандан бээр бо чылын 10 чыл оюн демдеглээр.

Ук коллективте чеди-ле кижилер бар. “Ынчалза-даа мээң ажилдакчым бүрүзү алдын өртектиг, олар боттарының ажилын езулуг билер профессионалдар” деп, ук лабораторияның удуртукчузу Алимаа Борбак-ооловна Хевек чоргаарал-биле чугаалады.

Шынап-ла ук лабораторияның ажилдакчылары инвалид уругларны хаара тудуп, оларның салым-чаяанның илередири-биле улуг ажилды чорудуп, янзы-бүрү хемчеглерни эрттирип турар буянын иштиң кижилери. Лабораторияның ажилдакчылары кожуунарга база боттарының салбырларын аядарын күзеп турар.

2008 чыл “Кыйгы” чогаадыкчы лабораторияга база чедишкенин чыл болган. Олар 2007 чылда культура болгаш уран чүүл адырының талазы-биле бүтү нити национал чогаадыкчы төлевилелдерни деткири-биле Россия Федерациязының Президентизиниң грантыларын тыпсыр конкурска “Күзелдер боттаныр” деп төлевилелни кириштиргеш, чүс тилекчинин аразынче кирер ааскежиктиг болган. Ол дугайында Россия Федерациязының Президентизи Дмитрий Медведевтин ат

нын улам ыңай сайзырадып, ыры-хөгжүмнүң дузазы-биле кадык экижидери. Оон аңгыда төлевилел хөй-ниитиниң кичээнгейин инвалид уругларның нарын айтырыгларынче угландырар дээрзи чугаажок. Хөгжүм кичээлдери —

инвалид уругларга эмчи-социалдыг дузаның бир хевири, уругну ниитилелге хостуг алдынып, кадык үе-чегелери-биле харылзажырынга дузалаар.

“Күзелдер боттаныр” төлевилелдин ажилы 2008-2009 өөредилге чылында эгелээр. “Кыйгы” чогаадыкчы лаборатория ук төлевилелди боттандыраар-биле

Хөгжүм таварыштыр алган эки хөөн уругларның чугаа сайзыралыга ажыктыг. Ынчангаш нитизи-биле төлевилелдин иштинде уругларның чугаа-домаан сайзырадырынче угланган ыры-биле эмнээшкн (вокалотерапия) кол рольду ойнаар.

Грантыдан кирген акша-биле (грантының түңү — 200,0 муң рубль) чүгле кичээлдер эрттире-

чилери Кызылдан Катя Инохина, Хову-Аксыдан Чейнеш Сарыглар олар-дыр. Бо уруглар Россия чергелиг фестивалга Тываны төлээлээр.

Лабораторияның бир чоргааралы — Настя Богатова. Настянык дыка улуг күзели — Америка чедери турган. Ол англи дылды боду кызып өөренип, белеткенип тургаш, республика лицейинче шенеп дужаагаш, кирип алган. 2006 чылда ол “Флекс” деп делегей чергелиг мөөрейге кадык уруглар-биле деңге киришкеш, тиилеп алган. Ынчангаш Настянык күзели бүдүп, ол бир чыл иштинде Америкага чурттап, өөрген. Бо хуннерде Настя төрөөн Тывазында чедип келген, лицейге 11-ги класска өөредилгезин уламчылаар.

Өске уруглар база Настядан үлегерден ап, боттарының аарычоваланынга туттуруп муңгаравайн, тура-соруктуг болуп, боттарының сонургаары кандыг-бир чүүлге салым-чаяанның шенеп, ону оон-даа ыңай улам сайзырадып, күзелин боттандыраар дээш кызар болза эки.

10 харлап турар “Кыйгы” лабораторияның коллективинин “Сылдысчыгаштын” болгаш оон хөй санныг бичии номчукчуларының мурнундан буянын, берге ажил-ижинге чедишкенин күзедивис. А лабораторияның бичии

салган айтыышкыны 2008 чылдың май айда үнүп келген.

Кызыл хоорайга уругларга хамаарышкан хөй-ле чогаадыкчы хемчеглер эртип-даа турза, аңаа инвалид уруглар киришпейн турар. А шынында оларның аразында дыка талантылыг уруглар бар. Ынчангаш “Кыйгы” лабораторияның “Күзелдер боттаныр” деп төлевилелинин кол сорулгазы — инвалид уругларның хөгжүм талазы-биле чогаадыкчы салым-чая-

профессионал вокал башкызын чалап алган. Календарь-темалыг планны тургускан. Бо план езугаар уруглар хөгжүм дугайында эге билгилерни ап, нота өөренип алгаш, тема аайы-биле ырылар доктаадыр. Уруглар-биле тускай база ансамбль, хор кичээлдери болур. Тываның болгаш өске-даа сураглыг композиторларының дугайында уруглар билип алыр. Оон аңгыда дискилер бижиткеш үндүрер, концерттер органиастаар.

риштирер. Ыры башкызы өөреникчинин бажыынче-даа барып кичээл эрттирип болур.

“Кыйгы” лабораторияның бо бир дугаар төлевилели эвес. Коллектив 2007 чылда “Бодунга бүзүре” деп төлевилелге база грант ойнап алган. Республикага бүдүн чыл дургузунда уламчылаан фестивалдың түңнелинде бо күзүн, август айда, Москваже ийи уруг чоруур. Ол дээрже ийи номинацияның (ыры, чурулга) тилек-

кижизидикчилеринге “Күзелдеринер бүдер-ле болзунам!” деп йөрээр-дир бис.

Урана МОНГУШ

Чуруктарда: (бирги чурук, лабораторияның коллективин; (ийи чурук), лабораторияда кээп турар уруглар фестиваль үезинде; (үшкү чурук) лабораторияның уруглар школа чанының лагеринде.

Чуруктарны лабораторияның архивинден алган.

СТРАНИЦЫ СЕМЕЙНОГО ЧТЕНИЯ

Конгулуур

Чечен чогаал
арны

Чыташ — это еще ничего не знает; что знает и как
понимать бытамов — вот в том главный базис.

К.Д.Ишнинский.

Тоолдап берейн бе?

Шыян ам!

АЪТ

(Тоолчургу чугаа)

Үе-дүпте болган чүвеч иргин. Аьттын ортаа оранга тыгыш келгенини дугайында тоолчургу чугаамның сөзүн шуудун эгелээйн, и силер ээргийиңер долган каап орунар.

Шаг шаанда шак бо сарыг өртемчейге аьт деп амытан турбаан чүве-дир эвеспе. Ол үстүү — ды-ваажан ораныңа хостуг, шөлзөн чурттап турган. Аьт сарыг ийи чүлүг чалгынарлыг, салгын дег маңгы болуп чыгаттыңан. Ку-лун шаанда Курбустунун мөңгө херелденип, чыраан чөлээжиниң

кырынга чырааладып, сылдыс-тарны черже төгүлдүр дешкилеп, чоргаар өскөн.

Бир-ле хүн мөңгө чөлээштин ду-газының чаражын магадап, хик-телип ужугуп тургаш, аьт черни эскерип каан. Ол элдептиг "ойбуну" сонуургааш, ынаар чедейн адыр кылдыр шийтпирлеп алган чүвеч иргин.

Аьт ортаа оранче ужуп бадып келгеш, бир-ле дугаар игил ойнаан оолга душкан. Оолчук ынчангааш ооң эргелиг ээзи аппарып, уян аялга төгүлген игилиниң бажын аьтка дөзевилей чазап алган. Оон бээр-ле бо черге аьт, аьт баштыг игил тывылган. А аьттың сарыг чалгынарны сарыг өртемчейге тур-мучуй бергенинден аңаа өңнежип, мырыңай көзүлбес болу берген. Оон чүгүрүүн кижилер магадааш, чүгүлүг кушка дөмөйлөп турган. Моон уржуундан "чүгүлүг аьт" деп чугаалажып эгелээн.

Аьт Курбустундан бадып келгеш, эң-не баштай эр кижиге оон каашпас, чарылбас, кады чоруур өңүү апарган.

Аьт көзүлбес чалгынарлыг тө-лээде, чүгүрүүн чер-ле салбас,

ужугуп каап чоруур болган чүве-дир. Оон черге чурттай бергени-биле холбаштыр чөлээш мөңгө турбас апарып-тыр. Чөлээш кезек-кезек болгаш аьтты сактып кээп, ыглай каапкаш, боду хензиг үе иштинде каптагайга көстүп, аьттың канчаар чоруурун хайгаарааш, чиде бээр. Бо болушкуну "черже чаьс чаары, чөлээш үнери" деп адай берген.

Аьт бажы азарла, ол үстүүдээр ук-тук мал болганда, бедик черге азар. Ол алыс угаангыр, ээзинге бер-динген болгаш буян-кежикти сава сынмас шаңнап чоруур.

Тоолчургу чугаамның "чүнүн ээрип" доозуптум, дооза дыңнадынар. Тоолчургу аьтты хумагалап чорунар!

Демир-үжүк шенелдези

Каа-Хем кожуунунуң чурумалдыг чараш чер-лериниң бирээзинде, даглар-биле бүзүлгөнгө суур-жузашта, бистиң школавыс туттунган. Эрткен өөредилге чылында бо школа эң-не дээр көргү-чүлгөрлүг болуп, мурнады хөгжүдөр "Өөредилге" национал төлөвилелге дээди шаңналды ап, Россия Федерациязының президенти В.В. Путинниң

миллион түңүз акшазын чаалап алган. Өөредилге болгаш кичээлден дашкаар ажылдарга бедик көргү-чүлгөрдөн аңгыда, тыва чечен чогаалды сонуургап, шүлүк болгаш проза жанрларыңа кижин шенел чо-руурлар эвээш эвес. Оларын аразындан 9-ку классың өөреникчилериниң баштайгы ажылдарын сонуургадыр-дыр бис.

БҮРЕН-БАЙ-ХААК ШКОЛАЗЫНЫҢ ӨӨРЕНИКЧИЛЕРИНИҢ БАШТАЙГЫ ШҮЛҮКТЕРИ

Хензиг чаштың келир өйүн

сөглээн-даа дег.

Оюмаа МОНГУШ, 9-ку
классың өөреникчизи.

СОЙ - БҮРЕН

Ийис-чалыы агып чыткан
Ийи хемниң адырындан
Шапкын Бүрен төрүттүнгөш,
Чангыс хем бооп ага берген.
Чалыы Бүрен, чалыы Сой-даа
Шөлзөн хөглүг оруун эрткен.
Шураптактыг Бүрен хемим
Чалгып, мөөрөп чоргаар чайнаан.

Алыс уну Бүрен-Бай-Хаак
Алдарлыг хем Бүрен akkaш,
Ужарларлыг Каа-Хемдиге
Уктап алгаш агып кирген.

Каттышканда хемнер күштүг
Таваар агып, күчү кирзин!
Тайбын турда чоңнар хостуг
Дайын-халап буурап дүшсүн!

Чула САВАНДЫ, 9-ку
классың өөреникчизи.

ЭР-ХЕЙ ТАЙГАНА!

Тайгана Хертековна Очур би-чин школачы чылдарында-ла "Сылдысчыгаш" солун-биле чо-гаадыкчы харылзааны тудуп, аңаа бодунун баштайгы чогаал-дарын парладып келген. Ол Бай-Тайга кожуунун Бай-Тал ортумаа школазынга өөренип тура-ла, ында "Көсчүгөш" чечен чогаал бөлүмүнүн илдепкейди киржик-чизи турган. Оон чогаадыкчы ажылыңа билдингир уруглар чо-гаалчызы Кара-Күске Күнзек-ович Чооду улуг салдары чедирген. Школачы Тайгананың баштайгы шүлүк номун үлдүрениңе чоңалчы улуг үүлө - хуузун книрген.

Тайгана кончук салым-чаяан-ныг, бойдустан төрүттүнгөн уран сөстүн мастери. Ол РФ-ниң Чо-гаалчылар эвилелиниң кежигүнү.

Чокта чаа "Сылдысчыгаш"ка Тайгана эртем ады камгадап ал-ган деп медээ дыңналып келген. Тодараткан соонда билдингени: Тайгана дыл эртемнериниң канди-даты деп атка төлөптиг болуп, ону шыңгыы комиссияның мурунуга бүзүрелдиг камталап алган болуп турар.

Моон алаанда Тайгананың 6-гы классчы тургаш 1994 чылда "Сылдысчыгаш" солунга үнүп турган хөй санныг материалла-рының аразындан 2 чүшү сизге таныштырар-дыр бис, эргим ном-чукчу!

ЧАСТЫЙ ОТТУУШКУНУ

Улаан хаттың даажыңга
Удаан ак хэр отту чаштаан.
Даамай чыткан мөңгүн доштар
Дазырадыр тигенилгезен.

Изиг чурттан дурузалар
Ийи-ийи эжеш келгеш,
Көрүнчүк дег Мешкен-Хемге
Хөглүү көнчүг хонуптарлар.

Хемнер, шөлдөр, мээстерде
Хек-Давашыр частып келген —
А бо бойдус оттуушкуну
Аалчы частың келгени-дир.

БИЧИНЛЕРИНИҢ ЧУГААЗЫНДАН

Шончалай колдуунда көдээге
өскөн. Ол чеди харлаптарга,
суурга эккелген.

Бир катап Шончалайның
акызы чурук азар дээш кнопка
тышпаан. Шончалай орун адаан-
дан кнопка тып алгаш:

— Буттук быстан чыдыр-
дээн.

Байыр чедиришкини

Тайгана! Бедик эртем ады кам-
галап алганың-биле байыр чеди-
ришпаан, чүгө кадык болбушаан,
ам-даа улуг чогаадыкчы чедири-
шкенини чаалап аарыңны күзеди-
вис. Эр-хей, Тайгана!

"Сылдысчыгаштың" коллектив.

СУБУРГАНЫМ

Элбек малы Саян-Таңды кырын
кырлаан,
Элип баткан хемнеринде балык
чемнээн,
Эзэртинмес алдын тараа
шөлдө чалгаан,
Энерелдиг Тыва чурттуг чонум,
мендээ!

Сарыг шажын чүдүлгезин
эгидишкен,
Шагдан тура уjur-чөптүг,
төрөлзирек.
Аккыр сүттүг шайын чажар,
сүзүүн кагбас
Авыралдыг тыва чоңнут
чуртум, амыр!
Суурувустун үнген аксын
каастап турар
Субурганны холу-биле тудуп
синлбээн
Сууразын каткы-хөглүг
чыгып келген
Шүлүг чонум дөрже саадап,
сол-ла чаагай!

ХЕМЧИНИМ УНУ

Шимээн - дааштыг, ыры-шоорлуг
ээр Хемчик
Шимик чараш хая-даштар
аразындан
Артыш, шаанак агы-кангы хая
чуктук
Аржаан суг бооп, агымнарын узак
шөйдү.

Оон ыры даңгаар эртен оттуп
келген
Орлан эрес кадарчыны
сергедиптер.
Оюн-баштак, чугаа-сооттук
малчын кыстың,
Омак-шоваа аажызыңа немежиң
кээр.

Хемчик хемниң эрини дургаар
чурттаан чоңнун
Хевис аргаан, даштар синлбээн
уран холу
Херлип баткан эриктерин
каастаан дег.

• 1947 чылдың июль 21-де Кызылдың пионерлеринин 1 дугаар следу болган

КЫЗЫЛДЫҢ ПИОНЕРЛЕРИНИН БИР ДУГААР СЛЕДУ

Июльдун 21-де эртен эрте пионерлер Бажыңыңга каттырган. хөглээн быт-шимээн чоок кавызыңга шимээрпег дынналып турган. Ол болза. Кызыл хоорайның пионерлеринин бир дугаар следунга келген пионерлерниң хөглээшкени-дир.

Пионерлер Бажыңың залында эдер-хааржактың үнү чаңгыланып, пионерлерниң танылап, ырлажып, ойнап-хөглөп турары динмиттелип турган.

Хүндүскүнүн 11 шак 20 минута. Пионерлер шугум чыскаалыңга чыскаалгаш турупканнар.

Улуг пионер вожатый Е.Палкина комсомол хооромунун секретары эш Журавлевка рапорт берген. Рапортту эш Журавлев хүлээп алгаш, слеттун киржикчилеринге байыр чедирп, чүве чугаалаан.

Чаа өөредилге чылында пионер дружиналарның мурнунда туруп турар

ажыл-херекке болгаш сорулгаларга пионерлерниң киржилгезинин дугайында эш Житкова чүве чугаалаан.

Слетка пионерлер Галя Давыдова, Вера Стростенко болгаш Чычаан-оол олар пионер лагеринин ажилының дугайын чугаалааннар. Дараазында пионер лагеринин болгаш пионер Бажыңың пионерлеринин уран-чүүл көргүзүү болган.

№24 (91) 1947 чылдың август 11-ниң "Сылдысчыгаштан"

★ Спорт ★ УШУ ★ Спорт ★ УШУ ★ Спорт ★ УШУ ★ Спорт ★

ФОТОРЕПОРТАЖ

Спорткомплексе "Субедейе" янзы-бүрү спортчу секциялар ажылдап турар. Оларның бирээзи — ушу. Бо спорттун хевиринге сонургалдыг уруглар хостуг шактарында спорткомплекске кээп, ушунун янзы-бүрү хевирлерин мергежилдиг башкыларының дузазы-биле өөренип ап турарлар.

Чуруктарда: элчеглиг кичээл үезинде.

ЧЛЕТЕР ДОМАКТАР

Агы-чечээ — ажыг.
Артык сөс — анчыг.
* * *
Дыт — чөвүрээлиг.
Сөс — чөрүлдээлиг.

Т
Ы
В
А

ӨПЕЙ ИРИ

Өпей сарыым, оой-оой,
Күжүр оглум, оой-оой,
Удуй берем, оой-оой,
Күжүр оглум, оой-оой.

Ч
О
Н
Н
У
Н

АЛТЫЖМАР

Дөңге тигер өглүг болзун!
Дөшке чалаар малдыг болзун!
Торга ышкаш каас болзун!
Торлаа ышкаш көвей болзун!

Ч
Е
Ч
Е
Н
И

КӨТҮДҮТЛЕР

Чаптанчыбай, ыглава,
Чаагыңны аштап берейн.
Карак чажы чүдек.
Калдар апаар, хаванчуук.

Бистик календарывыс

Июль

● 23 — Бүгү - делегейин олимпий хүнү.

— 1975 чылда IX - ку Москваның Бүгү-Делегей фестивалыңга тыва артист Максим Мунзуктун кол роль ойнаан "Дерсу Узала" деп кинога фестивалдың Алдын шаңналын тывыскан.

● 24 — 1924 чылда "Кызыл тараачын" (амгы "Тувинская правда") солуннун эң-не баштайгы номери чырыкче үнгөн.

— Тываның бирги Президентизи Шериг-оол Дизижинович Ооржак төрүттүнгөн.

● 25 — 1923 чылда, 85 чыл бурунгаар, Красный хоорай Тыва Арат Республиканың найысылал-төвү кылдыр чарлаттыңан. (Амгы үеде Кызыл — Тыва Республиканың найысылалы.)

— Тываның садыг-үлөтпүр банкызы ажиттыңан.

● 26 — 1923 чылда Минусинскиден Тывага чээрби ажыг баштайгы бөлүк башкылар чедип келген. Оларның аразында — Евгений Веремей Атамановкаже чоруткан, Элегест школазынга ажылдап турган Шура Боярская бар.

● 27 — Шериг-далай флорунун хүнү.

— Тываның литературазының болгаш уран-чүүлүнүн алдарлыг ажылдакчызы, Россияның чурулга уран-чүүл талазы-биле И.Е.Репин аттыг шаңналының лауреады, чурукчу-даш чонукчузу М.Х.-С.Черзинин (1900-1969) төрүттүнгөн хүнү. Ус-шевер мастеринин ажылдары делегейиниң дыка хөй чурттарында шыгжаттынып турар.

— 1942 чылда Өвүр кожуунун төвү Хандагайты суур тургустунган.

— 1970 чылда Советтик Тываның өнүгү металлургиязының эң-не баштайгызы — "Тывакобалы" комбинат ажиттыңан.

● 28 — 1922 чылда бир-ле дугаар малчыннарын Наадым байырлары болган.

— Фотожурналист, чурт-шинчилел ажылдакчызы В.П.Ермолаев (1892-1982) төрүттүнгөн.

— 1957 чылда Москвага эрткен аныяктарның болгаш студентилеринин VI Бүгү-Делегей фестивалыңче бистик республикадан база делегация киришкен. Олар Тывазыңга фестивалдың I алдын болгаш 6 мөңгүн медальдарын чаалап алгаш келген. Делегаттарның аразында "Ээлдек шыгырааш" деп танцының күсөдикчилери — Е.Кыдай, С.Монгуш, К.Намчак, Н.Тырыт-Кара, Г.Бады-Сагаан, хөөмей-сыгыт күсөдикчизи М.Ч.Даплай олар база бар.

● 29 — Россия Федерациязының Дээди судунун чанында шүүгү департаментизинин Тыва Республикада эргелели 10 чыл болган.

ТРББ им. К

БОДАН, ТЫП, БОДАЛ ЧАГ!

Чедн алышкы бүрүзү чаңгыс угбалыг, оларның шупту саны чечел?

СЫЛДЫСЧЫГАШ

"Океан-97" Бүгү Россия фестивалының дипломантызы.

"Чонгар-даш-2004" республика конкурзунун лауреады. Россияның Журналистер Эвиделиниң дипломантызы.

Тургузукчулары: Тыва Республиканың парламента болгаш информатизация талазы-биле күрүне комитеди. Тыва Республиканың инити болгаш профессионал ооредилге яамызы.

Кол редактор Александр ШОЮН

Редакцияның адреси: 667000, Тыва Республика, Кызыл, Красноярская кудумчузу, 100. Паралла-га бажыны, 4-ку кыт. кабинеттер 75, 76, 77, 79.

Индекси 10013.

Тираж 3821 экз.

Чагыг №140.

Россия Федерациязының Парламента, телерадио-массмедия болгаш массмедия коммуникация херектеринин талазы-биле яамынын Ортаккы Сибирьде регионнар аразының девискээр эргелели "Сылдысчыгаш" солуну бүртүккэн. Херечилери — Т-00015.

Солуну ТР-ниң "Тываполиграф" күрүсүнүн унитарлыг бугурулгезинге парлап, (Кызыл, Шетчинкина-Кравченко, 1) Парламентаже дужаары: график суугаар понедельникте

ФАКС 8(394) 22-2-06-17. Телефоннары: Кол редакторуну — 2-06-17. Секретарь — 3-17-90. Кидиштер — 3-17-87. Бухгалтерияны — 3-17-80.

10 шакта. Херек кырында понедельникте 9,00 шакта. Редакция бижимел чүүлдерге, тырттырган, чурулга чуруктарга, шүүжү болгаш проза чогаалдарыңга сайгарылга кылбас болгаш оларны эзлеринге делгир эгитпес, авторлар-биле чагаалажылгы чорулбас.

Солуну РФ-тиң парламента болгаш массмедия коммуникация херектеринин талазы-биле Агента-тиелениң деткимчези-биле үндүрүп турар.